

351. Прачытайце тэкст. Дайце яму загаловак, які перадаваў бы тэму тэксту.

Сядзіба, у якой рус..кі мастак Іл..я Рэпін жыў у канцы дзевятнацатага — пачатку дваццатага стагод..я, знаходзіцца за шаснаццаць кіламетраў на поўнач ад Віцебска^м. Мастак набыў яе ў тыс..ча восемсот дзевяноста другім годзе, пасля таго як прадаў адну са сваіх карцін рус..каму імператару Ал..ксандру Трэцяму.

У Здраўнёве жыў не толькі сам Рэпін, але і яго дзеці, унукі. З двухтыс..чнага года тут можна пабачыць рэпінскія акварэлі, малюнкi, два абразы, напісаныя для ц..рквы, а таксама ф..таздымкі, рукапісы, кнігі, лісты (*Паводле Н. Гальпяровіча, Н. Ванінай, Т. Сівец*).

восемсёт

Спішыце тэкст, устаўляючы, дзе трэба, прапушчаныя літары.

Пазначце літарай **к** лічэбнікі, якія абазначаюць колькасць прадметаў, літарай **п** — лічэбнікі, якія абазначаюць парадак прадметаў пры лічэнні.

Жыццё і творчасць якіх вядомых мастакоў звязаны з Віцебшчынай?

§ 57. Лічэбнікі колькасныя і парадкавыя

352. Перанясіце табліцу ў сшытак і запоўніце яе, упісаўшы прыведзеныя ніжэй словазлучэнні.

Лічэбнікі абазначаюць			
цэлыя лікі	частку ад цэлага ліку	сукупнасць прадметаў	парадак прадметаў
<i>пяць метраў...</i>	<i>тры пятыя шляху...</i>	<i>сямёра птушанят...</i>	<i>другі тайм...</i>

Пятая серыя, шэсць месяцаў, трое коней, дзве трэція атрада, дванаццаць авечак, сямнаццатая старонка, сорок сем спартсменаў, адна восьмая пірага, пяцёра лыжнікаў.

У залежнасці ад значэння і граматычных прымет лічэбнікі падзяляюцца на колькасныя і парадкавыя.

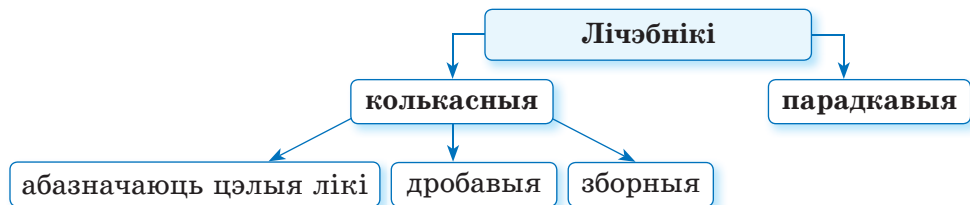
Колькасныя лічэбнікі абазначаюць лік або колькасць прадметаў і адказваюць на пытанне **к о л ь к і**? Да колькасных лічэбнікаў адносяцца:

- лічэбнікі, якія абазначаюць цэлыя лікі: *сем, дваццаць*;
- дробавыя лічэбнікі (абазначаюць частку ад цэлага ліку або цэлы лік і яго частку): *дзе пятыя, адна цэлая і пяць дзясятых*;
- зборныя лічэбнікі (абазначаюць сукупнасць прадметаў): *двае кацянят, шасцёра салдат*.

Парадкавыя лічэбнікі абазначаюць парадак прадметаў пры лічэнні і адказваюць на пытанне **які?** (**каторы?**): *трэці паверх, сто адзінаццаты год*.

353. Карыстаючыся схемай, складзіце вуснае паведамленне пра разрады лічэбнікаў паводле значэння і граматычных прымет. У якасці прыкладаў выкарыстайце лічэбнікі з прыведзеных ніжэй сказаў.

1. Шыковіч падняўся на другі паверх, заглянуў у прыёмную рэдактара, у кабінет намесніка (*І. Шамякін*). 2. Праз хвілін пятнаццаць галоўныя трэнеры запоўнілі^с судзейскі пратакол (*А. Камароўскі*). 3. А ехалі мы двое сутак (*У. Дубоўка*). 4. Вярста — мера даўжыні, роўная адной цэлай і шасці сотым кіламетра (*Тлумачальны слоўнік*).

Знайдзіце ў сказах устарэлае слова.

354. Прачытайце тэкст. Чаму Глыбокае лічыцца «вішнёвай» сталіцай Беларусі?

Горад Глыбокае лічыцца «вішнёвай» сталіцай Беларусі. Тут ёсць скульптура «Вішанька» і вялізны^{с.л} вішнёвы сад, у якім расце тысяча чатырыста чатырнаццаць дрэў. Менавіта ў тысяча чатырыста чатырнаццатым годзе Глыбокае ўпершыню згадваецца ў летапісах.

У дваццатыя — трыццатыя гады мінулага стагоддзя ў гэтым горадзе жыў вядомы аграном Баляслаў Лапыр. Ён вывеў уласны гатунак вішань з вялікімі салодкімі ягадамі. Гэтыя вішні не баяцца беларускіх маразоў.

Штогод у ліпені ў Глыбокім ладзіцца «Вішнёвы фестываль», на які збіраецца шмат гасцей (*Паводле І. Зішневай*).

Выпішыце з тэксту колькасны лічэбнік і ўтвораны ад яго парадкавы разам з назоўнікамі, з якімі яны спалучаюцца.

Падбярыце і запішыце «парныя» колькасныя лічэбнікі да іншых парадкавых лічэбнікаў, ужытых у тэксце.

- Знайдзіце ў тэксце аднакаранёвыя словы і формы аднаго і таго слова.

Звярніце ўвагу!

Лічэбнік разам з назоўнікам утварае **колькасна-іменнае словазлучэнне**.

У колькасна-іменных словазлучэннях з лічэбнікамі *адзін, два (дзе), тры, чатыры* галоўным словам з'яўляецца назоўнік:

↓   ↓
адна сасна, тры сястры

У колькасна-іменных словазлучэннях з лічэбнікамі *пяць, шэсць* і далей, за выключэннем лічэбнікаў, якія заканчваюцца на *адзін, два (дзе), тры, чатыры*, галоўным словам з'яўляецца лічэбнік:

↓   ↓
восем вершаў, дванаццаць спартсменаў

Але ва ўскосных склонах (акрамя вінавальнага) галоўным словам у такіх словазлучэннях выступае назоўнік:

↓   ↓
васьмі вершаў (Р.), дванаццаццю спартсменамі (Т.)

У словазлучэнні з парадкавым лічэбнікам галоўным словам з'яўляецца назоўнік:

↓   ↓
дванаццаты паверх

355. Запішыце колькасна-іменныя словазлучэнні, размяркоўваючы іх на дзве групы: 1) словазлучэнні з галоўным словам — назоўнікам; 2) словазлучэнні з галоўным словам — лічэбнікам.

Чатыры практыкаванні, чацвёртае практыкаванне, адзінаццаты малюнак, адзінаццаць малюнкаў, адзінаццаці малюнкаў, восьмы месяц, восем месяцаў, васьмю месяцамі, дваццаць дзятых дзень, дваццаць дзевяць дзён.

Якія лічэбнікі адрозніваюцца націскам ад адпаведных лічэбнікаў у рускай мове?

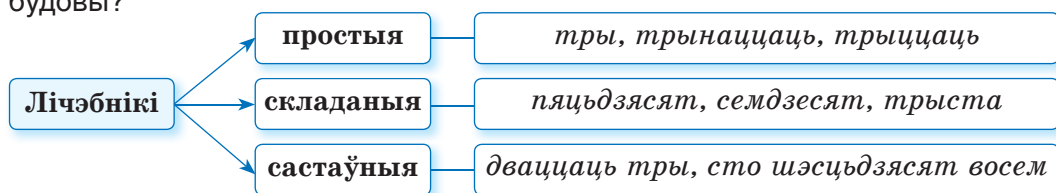
356. Устаўце ў фразеалагізмы прапушчаныя лічэбнікі *тры* або *трэці* ў патрэбнай склонавай форме. Вызначце разрады лічэбнікаў.

1) да ... пеўняў;	а) 'не разабрацца ў самым простым, элементарным';
2) гнуцца ў ... пагібелі;	б) 'празмерна ўгоднічаць, прыніжацца';
3) заблудзіцца ў ... соснах;	в) 'да самага світання (быць дзе-небудзь, займацца чым-небудзь)';
4) з ... вуснаў.	г) '(чуць, даведвацца) праз пасрэднікаў'.

Устанавіце адпаведнасць паміж фразеалагізмамі і іх значэннямі. З двума фразеалагізмамі (на выбар) складзіце і запішыце сказы.

§ 58. Простыя, складаныя і састаўныя колькасныя лічэбнікі

357. Разгледзьце схему. На якія разрады падзяляюцца лічэбнікі паводле будовы?

Чым адрозніваецца будова простых, складаных і састаўных лічэбнікаў?

У залежнасці ад будовы лічэбнікі падзяляюцца на простыя, складаныя і састаўныя.

Простыя лічэбнікі (ад лічэбніка *адзін* да лічэбніка *дваццаць*, а таксама *трыццаць*, *сорак*, *сто*, *тысяча*, *мільён*) маюць адну аснову.